

(MilàF, *Romllo.*, 203.11); «vestit com un capellà espanyol, ab *balona*, sotana y capa llarga», *tragèdia* ross. de St. Vicenç, ms. de 1799 (RLR xxii, 99); «bufa una ventada, que li alsa l'arnada capa, com si se la volgués emportar a la glòria, tapant-li la *valona* 'ls ulls, y quan ha lograt desembossar-se ---», EmVilanova (O. C. II, 120). *AlcM* cita *valons* des de 1626, i *valona* el 1662.

Valor, valorable, valoració, valorar, valorós, V. valer

VALQUIRIA, de l'esc. ant. *valkyria* id., compost de *val* 'selecció' i *kor* 'acció d'escollir'. Quan R. Wagner va introduir en la lírica alemanya la llegenda de las Valquíries, es va crear el mot *walküre* en alemany *modern*, donant forma alemanya als dos components. En anglès i les llengües romàniques es van crear formes conformes a l'escandinava originària i a l'anglo-saxona que també havia existit.

Vàlri i no pas *Valri* (*AlcM*) és la pronúncia que jo he sentit a Bages (ross.) del nom d'aquest antic despoblament (1960), d'acord amb *Avalri* de la *Cròn.* de Jaume I («en Rosseyó --- un castel --- qui havia nom *Avalri*», Ag., 33.4f.) i amb *Avalri* del doc. de 1126, a desgrat d'unes grafies en *-rino* d'altres docs. del S. XII (llatinitzacions on no consta l'accentuació) recollides per Alart; i que *AlcM* reporta de segona mà a través de Guiter. Sembla que es tracta del conegut tipus cèltic fem. VABRIA/VABRIS 'valleta reclosa', sobre el qual es pot veure la informació aplegada per Longnon i per Aug. Vincent (*Toponymie d. France*, s. v.); cf. Loth, *RCelt.* xxxvii, 306ss.; Weisgerber, *Rhen. Germ.-Celt.*, p. 71, ètímon dels molts NLL francesos *Woevre, Voiure* etc., i de l'oc. *vabre* 'torrentera, barranc': «Sus quènti molo de cadabre, / vese boumbi l'aigo di *vabre!*» (*Mireio* vi, 89.6): VABRIA > la **Vauri* > (l)*Avalri* o *Valri* (com *folro* < *foure*, ross. *helra* < HEURA). Més incert, però possible, és que també donés un ross. *báuri* «malaise», que no conec més que per Fouché (*Phon. Hi. du Roussillonais*, p. 19), potser passant d'indret xafogós a 'xafogor, opressió' (cf. BASCA en el sentit de 'xafogor'); tingui o no raó Fouché en suggerir que aquest mot ross., mal conegut, és manlleu del lld. Car, en tot cas, cal rebutjar, com a impossible fonèticament etc. la seva etimologia *VAPOREA. Cf. *Valàuria?*

Vals, valsar, V. voldre Va'l-t'aci, -allà, V. vet (VEURE) Vàlua, valua, valuar, V. valer

Valsuliana: «los balls que en aquell temps s'usaven eren populars i antiquíssims: tals eren la *valsuliana*, la polca de punta i taló, lo Pilé, lo ballet de Déu, lo Ball Robat», Montanyà, *Top. Méd. de Ponts*, p. 198. A l'aragonès somontano: *balsurriana* «baile montañés a punta i tacón», Arnal Caveró, *Vocab. de Alquézar y su zona*. Veg. la variant *morsuliana*, on he indicat una conjectura etimològica, mal sigui incerta.

Valva, valvar, valvari, valvat, valviforme, vàlvula,

valvular, -ulat, valvulitis, V. voldre Valzia, V. falzia (FALÇ) Vam, vamà, vamellara, V. vejam (VEURE)

VAMPIR, de l'hongarès *vampir* id., mot comú a aquesta llengua amb el serbocroat, del qual també pogué venir a les llengües d'occident. □ 1.ª doc.: Lab. 1864.

L'angl. *vampir* es documenta des de 1734, el fr. *vampire* des de 1751, i d'aquest va passar a les altres llengües romàniques, com el cast. *vampiro* [1843]. Per a la qüestió de la proveniència de l'eslau o de l'hongarès remetem a la nota del DECH.

DERIV.: *Vampirisme. Vampiric.*

VANADI, ll. mod. *vanadium*, format el 1830 pel suec Sefström, en memòria de *Vanadis*, nom d'una deessa de l'antic panteó escandinau. □ 1.^a doc.: 1868, *SLitCosta*.

DERIV.: *Vanadat; vanàdic; vanadina; vanadita; vanadiós.*

Vanaglòria, vanagloriar-se, vanagloriejar-se, vanagloriós, vanament, vanar-se, V. va Vànava, V. vànova

VANDALISME, el fr. *vandalisme*, creat el 1784 pel bisbe republicà Grégoire per a vituperar dels destructors de trossos religiosos, i en memòria del poble germànic dels Vàndals, que va saquejar Roma l'a. 455 i va devastar Espanya i altres països romans. □ 1.ª doc.: Lab. 1840.

DERIV.: *Vandàlic.*

Vandalla, V. banda Vanejar, vanetat, V. va Vànava, V. vànova Vanguarda, V. avantguarda (ANS) Vanillic, vanilina, V. vainilla (BEINA) Vanitat, vanitós, V. va

Vano, V. bano. Suplementem amb unes dades: «Nineta d'Urgell - la més bonicoya se l'an emportada --- ab un cavall blanc que [l]a terra volave: / lo pont d'Oliana alegre 'l passave; / --- per a ser senyora, lo *vano* li falte: / l'hivern a l'Urgell, l'estiu a montanya (múrria i deliciosa mitja-rialla literària!), *Romllo.*, 281.9 (reco. a Agramunt o Bellpuig per a MilàF). «La Rosa i el *Vano*. Ha dit la rosa d'una lleu sentor, / guaitant el *vano* qui en ta mà brunzia / ---» d'un grup de poesies de JoCarner «De les Profundes Minúcies» p. p. l'*Almanac dels Noucentistes* de 1911. «Desplega 'ls *vanos* y ---», EmVilanova (*Plorant i Rient*, 180.12). «En aquest joc, distret, d' enamorats, / llança el fadrí, ja de l'amor captiu, / de la paraula, la sageta d'or; / ella, poruga, amb el ventall l'esquiva, / mes com és noble, valenciana i viva, / travessa el *vano* i la ferix al cor», Miquel Duran i Tortajada, c. 1925 (*L'Espill* vi, 1985, 143). Traduída per NOLLER la comèdia de Goldoni, *Il Ventaglio*, amb el títol *El Vano*, es publicà a la *Bi. Po. L'Av.* (n.º 86, 1908); el nostre genial Amadeu Vives en féu una inspirada òpera, que ens deixà llesta i orquestrada en les tres quartes parts, en partitura inèdita abans de morir, els anys 1925-1932.